

Vergaderjaar 1997–1998

25 824

Project Shorad

Nr. 1

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN DEFENSIE

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

's-Gravenhage, 12 december 1997

Inleiding

Met mijn brief van 20 februari 1996 (Kamerstuk 24 400 X, nr. 73) heb ik U ingelicht over de behoefte aan «Short range air defence» (Shorad)-systemen bij de Koninklijke landmacht. De Koninklijke landmacht en Koninklijke luchtmacht hebben inmiddels een gezamenlijke voorstudie-/studiefase uitgevoerd. Dit heeft langer geduurd dan verwacht omdat de behoefte voor de Koninklijke landmacht en Koninklijke luchtmacht en de relatie met «Command en Control» (C2)-systemen nader moesten worden beschouwd. Met deze brief informeer ik U over de uitkomsten van de gecombineerde voorstudie-/studiefase van het project Shorad.

Behoefte

Bij de Koninklijke landmacht en de Koninklijke luchtmacht bestaat een behoefte aan Shorad-systemen. Bij de Koninklijke landmacht betreft het een introductie van dergelijke systemen. De behoefte komt voort uit de dreiging van moderne vliegende wapensystemen. De behoefte van de Koninklijke luchtmacht betreft de vervanging van de Hawk (PIP II)-systemen, die operationeel verouderd zijn. Besloten is tot een gefaseerde uitvoering van het project Shorad. Prioriteit wordt gegeven aan de behoefte van de Koninklijke landmacht voor de algemene verdedigingstaak. Het gaat daarbij om de verdediging van de manoeuvre-eenheden van twee brigades en twee vitale objecten in het divisie-achtergebied. In deze behoefte is rekening gehouden met de herschikking van de gevechtskracht van de 1e Divisie, zoals aangegeven bij de actualisering van de Prioriteitennota. Een aantal van de Shorad-systemen van de Koninklijke landmacht is in vreedstijd mobilisabel. Deze systemen zullen worden ingedeeld bij de Koninklijke luchtmacht, die ze zal exploiteren. Doordat de twee krijgsmachtdelen elkaar indien nodig ondersteunen, kan inhoud worden gegeven aan de crisisbeheersingtaak van beide krijgsmachtdelen.

Vooralsnog worden de Hawk (PIP II)-systemen voor de algemene verdedigingstaak van de vliegbases van de Koninklijke luchtmacht gehandhaafd; deze worden evenwel geleidelijk mobilisabel gesteld. De met de instandhouding van deze Hawk-systemen verband houdende exploitatiekosten zijn relatief gering (ongeveer f 2 – 3 miljoen per jaar). Verwacht wordt dat de Hawk-systemen in de tweede helft van het volgende decennium het einde van hun technische levensduur zullen bereiken. Voor de algemene verdedigingstaak van de Koninklijke luchtmacht moeten dan nieuwe, aanvullende, Shorad-systemen worden aangeschaft. Over dit vervolgproject zal separaat besluitvorming plaatsvinden.

Belangrijke operationele eisen voor Shorad, die ook in de brief van 20 februari 1996 zijn opgenomen, betreffen het bereik van de raket, het ook bij verminderd zicht effectief kunnen opereren en de koppeling aan C2-systemen. Andere eisen betreffen onder meer het radarbereik, de reactietijd, de tactische en strategische mobiliteit en logistieke aspecten.

Gebleken is dat volstaan kan worden met één type Shorad-systeem voor de Koninklijke landmacht en de Koninklijke luchtmacht. De enigszins hogere eisen van de Koninklijke landmacht, met name op het gebied van tactische mobiliteit, leveren geen belemmering op voor het gebruik bij de Koninklijke luchtmacht. De keuze voor eenzelfde configuratie maakt een optimale samenwerking tussen beide krijgsmachtdelen mogelijk. Zo zal worden samengewerkt bij roulaties tijdens vredesoperaties en bij de opleiding en de instandhouding. Thans wordt een nadere studie uitgevoerd of ook op het gebied van de «Very Short range air defence» (VShorad)- systemen tot een nauwere samenwerking kan worden gekomen. Het betreft de wapensystemen PRTL, Flycatcher met 40L70 kanonnen en Stinger. In deze studie wordt tevens gezien of het verbeteren van een extra aantal PRTL-wapensystemen nodig is (zie Kamerstuk 24 400 X, nr. 90). Over de afronding van de studie zal ik u nader informeren.

Relatie met Command en Control (C2) systemen

De Shorad-systemen moeten kunnen worden gekoppeld met de C2-systemen, die voor de Koninklijke landmacht en Koninklijke luchtmacht worden voorzien. Met mijn brief van 13 juni 1995 (Kamerstuk 23 900 X, nr. 82) heb ik U ingelicht over de behoefte aan een «Target information command en control systeem» (Ticcs) voor de Koninklijke landmacht. Op dit moment bevindt dit project zich in de voorstudiefase. Voor de Koninklijke luchtmacht bestaat het plan vanaf 2001 een kleinschalig C2-systeem in gebruik te nemen voor de (V)Shorad-systemen van vliegbases, het «Short range air defence operations centre» (Shoradoc). Hiervoor is thans een bedrag van ongeveer f 10 miljoen uitgetrokken. In de verwervingsvoorbereidingsfase van Shorad zal rekening worden gehouden met de koppelingsmogelijkheid van de aangeboden systemen met de toekomstige C2-systemen.

Alternatieven

Zes fabrikanten hebben producten aangeboden. Het betreft Adats van de Canadese firma Oerlikon Aerospace, Jernas van de Britse firma British Aerospace, Bamse van de Zweedse firma Bofors, Roland M3S van de Frans-Duitse firma Euromissile (joint venture van Dasa en Aerospatiale), Crotale-NG van de Franse firma Thomson-CSF en Adsams van het Amerikaans-Noorse H&R (joint venture van Hughes, Raytheon en Kongsberg).

Uit de evaluatie blijkt dat op dit moment geen enkel systeem volledig aan de gestelde kwalitatieve eisen voldoet. Verder is vastgesteld dat met alle aangeboden Shorad-systemen, ook met de systemen die het minst voldoen aan de eisen, de luchtverdedigingstaak in beginsel kan worden uitgevoerd. Afhankelijk van de kwaliteiten verschilt het aantal systemen dat per kandidaat nodig is echter sterk. Het aantal benodigde Shorad-systemen is vastgesteld aan de hand van een effectiviteitsanalyse, waarbij TNO betrokken is geweest. Voor de uitvoering van de algemene verdedigingstaak voor de Koninklijke landmacht zijn voor Adats 24, voor Jernas 14, voor Bamse 8, voor Roland 12, voor Crotale 12 en voor Adsams 8 Shorad-systemen benodigd.

Bij de aanschaf van Shorad-systemen wordt uitgegaan van het kopen «van de plank». Omdat Bamse de komende twee jaar nog in ontwikkeling is, en Nederland de eerste gebruiker zou zijn, is bij deze kandidaat sprake van een (te) hoog projectrisico. Bij de aangeboden Roland M3S moet een aantal deelsystemen nog worden geïntegreerd. Verder bestaat de mogelijkheid dat Nederland de enige gebruiker zou zijn van de aangeboden configuratie. Hierdoor bestaat bij dit systeem een enigszins hoger (gemiddeld) risico dan bij de overige kandidaten, waarvoor het projectrisico laag is.

Bamse is een personeelsintensief systeem. Het benodigde personeel voor de overige systemen wordt voor een belangrijk deel bepaald door het voor de taakuitvoering benodigde aantal systemen. Hierdoor is voor Adats aanzienlijk meer personeel nodig dan voor Jernas, Roland, Crotale of Adsams. Dit is van invloed op de levensduurkosten.

Financiën

De verwervingskosten worden bepaald door de systeemprijs en het voor de taakuitvoering benodigde aantal systemen. Vooral door het verschil in het aantal benodigde systemen bestaat er een aanzienlijk verschil tussen de kandidaten in aanschafprijs en exploitatiekosten en daarmee de levensduurkosten. Voor Bamse geldt dat vooral het personeelsintensieve karakter de levensduurkosten hoog maakt.

Voor de verwerving van Shorad-systemen is f 550 miljoen uitgetrokken. Uit de voorstudie-/studie blijkt dat een dergelijk bedrag toereikend is voor het verwerven van Shorad-systemen voor de algemene verdedigingstaak van de Koninklijke landmacht. Voor de resterende behoefte voor de algemene verdedigingstaak van de Koninklijke luchtmacht is in de plannen vanaf 2006 f 275 miljoen gereserveerd.

Internationale samenwerking

Voor operationale samenwerking is het met name van belang te kunnen aansluiten bij een internationale C2-structuur. Dit is naar verwachting voor alle aangeboden Shorad-systemen mogelijk. Er bestaat een groot verschil in configuratie tussen de aangeboden versie van Roland en de versie in gebruik in Duitsland. Samenwerking met Duitsland op het gebied van instandhouding, opleiding en training is daarom slechts beperkt mogelijk. Bij een keuze voor Adats is samenwerking met Canada beperkt mogelijk; met name de afstand levert praktische bezwaren op. Verder worden onderhoud en opleidingen door Canada voor het grootste deel uitbesteed aan zijn industrie. Op logistiek gebied en in mindere mate op dat van opleidingen zouden bij een keuze voor Bamse op termijn mogelijkheden kunnen ontstaan voor samenwerking met Zweden. Bij Jernas, Crotale en Adsams lijken de beste samenwerkingsmogelijkheden te bestaan met respectievelijk Groot-Brittannië, Frankrijk en Noorwegen.

Inschakeling Nederlandse industrie

Alle fabrikanten hebben toegezegd de aanschaf voor 100% direct of indirect te compenseren; zij hebben alle een eerste indicatie verstrekt aan het ministerie van Economische Zaken. Er zijn thans geen grote verschillen te onderkennen. De compensatie is in dit stadium nog niet geconcretiseerd. In de brief over de verwervingsvoorbereidingsfase zal daarom nader op de compensatie worden ingegaan.

Voortzetting project

Voor Bamse wordt het projectrisico te hoog geacht. Uitgaande van kandidaten die met een aanvaardbaar risico zouden kunnen voldoen aan de operationele behoefte blijven vijf kandidaten over. Die worden in de verwervingsvoorbereidingsfase in de gelegenheid gesteld een offerte uit te brengen. Een belangrijk criterium in deze fase is het kunnen voorzien in een voldoende aantal systemen binnen het projectbudget. Ook de levensduurkosten en het personeel dat is benodigd voor bediening en onderhoud van de systemen zullen een belangrijk rol spelen bij de keuze. De kandidaten waarvan relatief veel systemen nodig zijn, zullen daarbij waarschijnlijk in het nadeel zijn. Daarnaast zal aandacht worden besteed aan de koppeling met de voorziene C2-systemen.

De Shorad-systemen zullen in vredetijd zowel bij de Koninklijke landmacht als de Koninklijke luchtmacht worden gebruikt. Derhalve zal de samenwerking van beide krijgsmachtdelen, met een projectorganisatie onder de Koninklijke luchtmacht, in de verwervingsvoorbereidingsfase worden voortgezet. De afronding van deze fase wordt verwacht in 1999; vanaf 2001 kunnen vervolgens de eerste systemen worden ingevoerd.

Slot

Ik ben voornemens, desgewenst na overleg met U, de Koninklijke luchtmacht toestemming te verlenen, samen met de Koninklijke landmacht, met de verwervingsvoorbereidingsfase te beginnen. Oerlikon Aerospace, British Aerospace, Euromissile, Thomson-CSF en H&R zullen worden verzocht een offerte uit te brengen. Zodra de resultaten van de verwervingsvoorbereiding beschikbaar zijn, zal ik U daarover informeren.

De Staatssecretaris van Defensie,
J. C. Gmelich Meijling